

Індекс 98146

ЮНІАТ №12(29), 2018

12(29), 2018

Міністерство освіти і науки України,
Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (НЕНЦ)

«ОЙ, ХТО, ХТО МИКОЛАЯ ЛЮБИТЬ»

Виявляється, у світі є безліч цікавих традицій, пов'язаних зі святом Миколая. От ви, наприклад, знаєте, чому в деяких країнах подарунки Миколай кладе в панчоху чи в черевичок, або що в Миколая є ціла зграя помічників? Чи які традиції притаманні українцям в цей день? Ні? Готовтесь дізнатися!

Важається, що перші згадки про Миколая, як і традиції святкування, розповсюдилися по світу завдяки німцям. Візантійська принцеса Феофана, дружина германського князя Оттона II, розповіла місцевим жителям про святого і вже в 11 столітті вся Європа знала про його добре справи і ще добре серце.

ТРАДИЦІЇ У СВІТІ

Діти по всьому світу пишуть Миколаю листи, в яких розповідають про подарунки, які б хотіли отримати в цю казкову ніч, і ставлять їх на підвіконня. Після цього ці листи забирають помічники святого (про них я розкажу трохи пізніше).

А ще люди вважають, якщо в переддень свята загадати бажання, то є велика імовірність, що воно здійсниться. Ще одне вірування стверджує, що святий Миколай — останній день в році, коли потрібно розрахуватись з усіма боргами.

Загалом, традиції більшості країн в цей день не надто відрізняються. Наприклад, подарунки дітям усюди приносить Миколай (як би його не називали)...

Однак, німецькі дітлахи, перш ніж лягти спати, розвішують усюди спеціальні черевички або шкарпетки, щоби святий заповнив їх подарунками. А якщо мала пустувало, то може отримати звичайну різку замість іграшок.

А ось для італійського містечка Сассарі цей день дуже особливий, адже Миколай вважається його покровителем. Тому 6 грудня тут відбуваються гучні гуляння, а нареченим впродовж дня усі дарують подарунки.

Альбанці починають святкування ще 5 грудня: до півночі вони постять і запалюють свічки, а в 12 годині на стіл подають смажену свинину чи ягня. Святкова трапеза супроводжується привітаннями і побажаннями.

Миколай також вважається покровителем французької Лотарингії, саме тому цей день є офіційним святом в тутешніх краях. А жителі містечка Сен-Нікола-де-Пор кожного року спостерігають святкову процесію, на чолі якої завжди йде святий. Поряд з ним — привид з різками — він карає неслухняних дітей.

Діти в Нідерландах, готовуючись до свята, чистять своє взуття і розставляють його перед каміном, димарем або дверима. Нідерландські подаруночки супроводжуються віршиками, які написав сам Миколай. Традиційні дарунки малюком: вершкові льодянки різних форм, шоколадні ініціали дитини, поросята з марципану та інші солодощі. Деколи дітлахи кладуть трохи сіна в черевички для помічника Миколая — Амеріго. За тутешніми віруваннями, святий приїздить сюди з теплої Іспанії морем (дивно, правда ж?), а потім пересідає на білоніжного коня.

Польські дітлахи до свята вішають повсюди чисті білі панчішки (або черевички). Миколай сюди приходить в одязі єпископа із золотим посохом.

В деяких країнах різняться також «методи» покарання неслухняних дітлахів: десь замість різки дарують вуглинку чи картоплинку, камінчик або жменьку попелу... З чим це пов'язано, сказати важко...

ШКАРПЕТКИ І ЧЕРЕВИЧКИ

Звідки взялась ця традиція? Чому Миколай у деяких країнах ставить подарунки саме туди?

Одна з легенд говорить, що колись святий вирішив допомогти трьом сестрам, що злідарювали. Напередодні Різдва він кинув їм в димохід три мішечки з монетами. А сестри саме розвісили на каміні випрані панчішки, куди й потрапили подарунки.

За іншою версією, три мішечки з грішми потрапили у старі черевики, що сушилися біля печі. Саме тому дітлахи деяких країн ставлять перед дверима чи вікном начищений капчик. Інколи у нього ще залишають записку про те, що бажають отримати.

Та й давайте подумаемо логічно: якщо святий Миколай спускається через димохід, йому зручно поставити подарунок в панчішку, що висить біля каміну, аніж йти аж до подушки.

Цікаво, що іспанці знаходять подарунки взагалі на балконі (мабуть іспанський Миколай боїться розбудити сімейство), а німці — на підвіконні.

«ЗЛИЙ» МИКОЛАЙ

Виявляється, раніше добродушні «дідусі» та їх помічники були досить суворими і жорстоко карали дітей за непослух. Наприклад, німецький Миколай ходив разом з помічником Рупрехтом, який у спеціальний журнал записував вчинки дітлахів, а найбільш неслухняних кидав у мішок і забирав до темного лісу. Французький Пер Ноель (Дід Мороз) ходив із суворим Пером Фуэттаром, який шмагав батогом усіх непослухів, як і російський Дід Мороз, до речі. А український Миколай використовував для цього різку.

Та, на щастя, згодом все змінилось, «дідусі» стали добрішими. Адже, окрім поганіх вчинків, дітлахи роблять і багато добра, про що також не можна забувати.

ПОМІЧНИКИ МИКОЛАЯ

Взагалі, помічники Миколая — тема дуже розповсюджена! У деяких країнах Західної Європи вважають, що зі святим ходить ослик, та не простий (хоч і земний). Він, начебто, походить з особливого роду, чий праਪрапра... прадід привіз Ісуса до Єрусалиму. Саме тому місцеві діти залишають кілька морквин для тваринки, якщо та часом зголодні.

В Австрії своєрідними «помічниками» Миколая є лихі чортенята Крампузи. Вони ходять вулицями міст, лякають перехожих, створюють безлад та шум, аж поки не з'являється святий. Чортенята ходять з Миколаєм також у Словаччині та Хорватії, носячи різки для непослухів. Чехи вірять, що зі святим ходять янголя і чортеня, у кожного з них в руках книга, де записані добре та злі діла кожної дитини. Декотрі українці також вірять, що помічниками святого є янголята і чортенята, які постійно намагаються вкрасти торбу з подарунками. А нідерландського Миколая, окрім білого коня Амеріго, супроводжує також слуга-мавр Чорний Піт, одягнений як середньовічний паж.

ТРАНСПОРТ

Як ми вже згадували, в Нідерландах і сусідні країни Миколай припливає на кораблі, а далі сідає на ослика чи коня.

На віслуку пересувається Миколай в Англії, Німеччині і ще в декількох європейських країнах. Норвежці й досі не можуть дійти згоди: одні кажуть, що до них святий приїздить на козі, інші — що він прилітає на санях, запряжених оленями. Другий варіант також припав до душі американцям. А український Миколай позбувся будь-якого транспорту і тепер просто спускається з неба до кожного малюта.

ТРАДИЦІЇ В УКРАЇНІ

В Україні теж були (а може десь і досі є) свої оригінальні традиції для цього дня. Наприклад, у Харкові колись влаштовували триденні святки, варили кутю та узвар, аби наступного року був хороший врожай. В Києві господарі після служби в церкві брали свячену воду і йшли кропити усе своє майно, просиачи у Миколайка вберегти його від лиха. А на Поділлі першим на подвір'я повинен був вйти хазяїн, який, годуючи худобу, вітав її зі святом. Загалом таким «показником» (так називають людину, яка першою заходить до хати чи на подвір'я) повинен бути чоловік або людина добра, здорова та хаязновита.

Існували в українців і спеціальні колядки, і змагання музикантів — миколаївські скрипники. Господарі села варили в цей день пшеничне пиво, аби вшанувати святого. Потім влаштовували гостини і їздили на санях довкола села.

Українці в цей день також влаштовували братчини — своєрідний обряд, коли вороги миряться, а всі обряди забуваються. У цей день укладали угоди, адже вважалося, що у таке важливе свято ніхто не обманюватиме і не шахруватиме. Дівчата готувались до святок і ворожин.

До речі, в українських традиціях День святого Миколая був особливо важливим для наречених. Оскільки святання традиційно відбувалися перед Різдвом та на святки, дівчата, заздалегідь готували одяг, діставали рушники, одним словом, чекали святів.

Ось яке цікаве свято — День святого Миколая. Вікторія КОЛОМІЄЦЬ

ЯК НАУКУ ЗАПРОСИЛИ НА КАВУ: ІСТОРІЯ НАПОЮ ТА ВЧЕНОГО, ЯКІ ЗМІНИЛИ СВІТ

Колись був світ, в якому не було кави. Лише у XV столітті вона з'явилася у басейні Червоного моря і тільки у XVI столітті почала поширюватися як суто турецький напій. Британці дізналися про неї у 1600-му році, коли один священик згадав каву в описі того, чим турки займаються у вільний час. У цьому, власне, найбільший парадокс цього напою. Він був принципово чужим європейській культурі, але при цьому сформував європейську науkovу культуру завдяки кава-хаузам.

Вчені намагалися пояснити цей парадокс із кількох точок зору. З психологічної — кава, як будь-який наркотик, може стимулювати зв'язки між людьми. З економічної — купувати і продавати каву було вигідно. Однак яким чином кава, яка була абсолютно чужою Європі, стала настільки важливою? Потрібно зауважити, що через відсутність питної води Європа до XVIII ст. була перманентно п'яною: пиво було не просто напоєм, який п'ють в барах — воно було замінником прісної води.

На початку XVII ст. в Британії почала формуватися спершу маргінальна культура так званих віртуозів. Це були люди, які цікавилися дивними і екзотичними речами — тим, що прийшло з Індії, африканських країн, Отаманської імперії. Два найбільші представники, які сформували цей культ — це Томас Говард (*був наближений до королівського двору, але через те, що висловлювався проти релігії, його звідти вигнали*) та Френсіс Бекон (*м'яко кажучи, він попався на корупції, через що його теж вигнали*). Ці двоє говорили про одне та саме: людина здатна розвивати себе, якщо вона буде звертати увагу на ті речі, які відрізняють її від усього іншого. Тоді з'явилася потреба пояснити, яким же чином можна цікавитися тим, що лежить за межами вашого розуміння.

У 1624-му році Френсіс Бекон пише невеличку роботу, яку він так і не закінчив, під назвою «Нова Атлантида». У ній він формує своє утопічне бачення того, яким чином може існувати подібне суспільство. У цьому трактаті Бекон вказує на одну цікаву річ: суспільство може існувати тоді, коли воно здатне накопичувати, експериментувати і формувати знання. Але для того, щоб робити останнє, потрібні особливі умови. Однією з них було створення спеціального приміщення — так званого храму Соломона, на кухні якого готуватиметься спеціальний напій.

В 1650-му році у Британії з'являється перший кава-хауз — місце, де спеціально розливають каву. Спочатку він був схожий на звичні для британців алко-хаузи. Найцікавіше те, як і де саме він виник. Це сталося в Оксфорді неподалік від університету — у місці, де можливий інтелектуальний діалог між студентами та викладачами. Відкрив його чоловік на ім'я Яків, і назавв його просто: «Ангел». Тому про перший кава-хауз так і кажуть: «Це ангел, якого відкрив Яків у Оксфорді».

На початку свого існування кава-хаузи використовувалися з лікувальними цілями. Френсіс Бекон, наприклад, пив каву від головного болю. Але студенти Оксфорду дуже швидко перетворили такі заклади на інтелектуальні клуби. Вже у 1652-му році кава-хауз з'являється у Лондоні.

Зраз ми б назвали це публічним простором — так, що був перший open space. Тоді вже була доволі сильна клубна культура — аристократи з аристократами, бідні в алко-хаузах. Але у кава-хаузах

цієї соціальної сертифікації не було. Ти платив один пенін і спокійно пив каву — не мало значення, хто ти. Кава-хауз зруйнував межу між багатими і бідними, він перетворив філіжанку кави на спосіб дискусії між інтелектуалами.

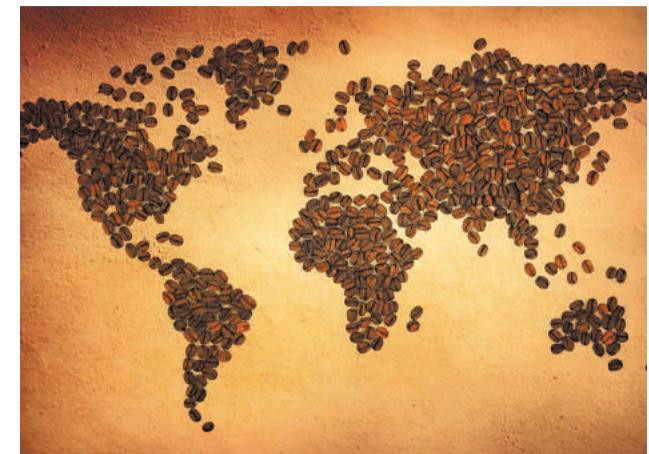
Саме в таких кава-хаузах почалися збори Королівського наукового товариства. Справа у тому, що у той час наука була дуже слабенькою. В університетах вона зводилася до переписування та переказування творів Арістотеля. У викладачів та студентів виникла потреба десь збиратися та обговорювати різні наукові винаходи та цікавинки. З цим пов'язано те, що кава-хаузи, які найбільше для цього підходили, почали виникати біля книгарень.

До того вся наука була оптичною, тобто базувалася на спостереженні. Людина не втручалася у події та процеси. Експеримент передбачав зовсім інший рівень взаємодії — тепер ви втручаєтесь, змушуєте інших робити те, що хочете. І людиною, яка провела найбільшу кількість експериментів, був Роберт Гук.

Якщо дослідити його щоденник, де він уважно фіксував усі етапи свого життя, то можна побачити цікаву річ: він відвідав 64 кава-хаузи. Фактично, він кожного дня пив як мінімум одну філіжанку кави.

Роберт Гук мав декілька характерних рис. Перша — він був експериментатором і постійно намагався робити якісні механізми, щоб показати, яким чином вони працюють. Друга характерна річ — він дуже погано уживався в академічному середовищі і більше часу проводив у кава-хаузі. Для нього це була постійна жива спільнота. Йому було байдуже з ким, для нього був важливий лише момент активної дискусії. Роберт вважав, що найбільш важливі речі він отримує в результаті спілкування з різними людьми, а не в результаті спілкування з різними книжками. При цьому він був страшнім книgomаном.

Роберт Гук зробив набагато більше, ніж пишуть в сучасних роботах з історії науки. Головною проблемою цих робіт є думка, що основна зміна нашого світогляду почалася після того, як ми стали розуміти небо, тобто після Галілея, Ньютона і законів Кеплера. Однак насправді світ змінився саме після Роберта Гука. У 1655-му році він випустив роботу «Мікографія», де відкрив зовсім новий світ — під мікроскопом. Не винайдення телескопу, а винайдення мікроскопу повністю змінило наше світобачення. I, коли він почав описувати ті речі, які побачив через мікроскоп, саме тоді і виникла наука, яку ми знаємо дотепер. «Мікографія» була першою книжкою

Лондонського королівського наукового товариства і першим науковим бестселлером. Дивитися треба не на світ в цілому, а на те, що знаходиться зовсім поряд.

Вранці 2 вересня 1666-го року у пекаря морського флоту Томаса Файнера загорівся будинок. Через тиждень палала половина Лондона. За результатами цієї пожежі 113 тис. будинків було спалено, згоріло 86 церков, 400 вулиць, але загинуло лише 6 людей. Проте ця пожежа була неймовірним простором для свободи. Справа в тому, що пожежа спалила всі боргові записки, і власність під ці боргові записи. Фактично, люди, у яких все згоріло, були абсолютно вільними.

Після пожежі Карл II вирішив відновити Лондон. Для цього був запрошений професор Крістофер Рен. Він викладав астрономію в Оксфорді і займався архітектурою. Його призначили головним архітектором короля і поставили задачу реконструювати Лондон. Основною рушійною силою міста була економіка і комерція. Крістофер Рен вирішив побудувати своєрідний Поділ в центрі Лондона. Центральним місцем Лондона мав бути Собор Святого Петра. Але коли почалася реконструкція, Рен зрозумів, що його проект ніколи не втілиться просто через те, що комерсанти не будуть чекати 10 або 20 років, поки це станеться.

Роберт Гук в цій всій історії відіграв чи не найвизначнішу роль. На нього як головного геодезиста міста покладалися всі надії по відбудові Лондона. І всі роботи з приводу планування і креслення нового міста відбувалися за чашкою кави в кава-хаузах. Не дивлячись на те, що головним архітектором був призначений Крістофер Рен, всі інженерні роботи робив Роберт Гук. Він відбудував Королівський медичний коледж, Бедлам, будинок Ральфа Монтерго, який пізніше став першим британським музеєм. Він побудував основну центральну частину Лондона. При цьому на жодній будівлі, яку він відбудував, немає його імені. Жодного разу Роберт Гук не був згаданий. Про його роботи можна дізнатися лише по технічній документації і його щоденнику. Але фактично відбудова Лондону — це його заслуга. Його і кави.

Яніна КОРНІЄНКО

ГОРИ ПО КОЛІНА: ЯК БІОНІЧНІ НОГИ ЗАМІНЮЮТЬ СПРАВЖНІ

Від моменту виникнення першого протезу в Єгипті і до появи людини на біонічних ногах на сцені TED минуло дві тисячі років. Суцільна дерев'яна кінцівка еволюціонувала до повноцінної частини тіла з електричною шкірою і датчиками замість рецепторів. Давайте дізнаємося, як реалізували проект з комплектації людини.

Передісторія. Штат Пенсильванія на північному сході США перетинають гори Аппалачі — сама місцевість спонукає займатися альпінізмом. У 1964 році в містечку Ланкастер, у долині річки Сасквеханна, народився Г'ю Герр. У вісім років він підкорив гору Темпл висотою 3544 метрів, і про нього швидко заговорили як про одного з найбільш перспективних альпіністів Штатів. У 17 років він уже був доволі досвідченим, щоб підкорити серйозні вершини, тож пішов у експедицію на північ США.

Проблема. Під час експедиції альпіністи потрапили в замітіль. Дезорієнтовані Г'ю і його напарник Джеф Батцер провели в заметах під горою Вашингтон три дні. Температура не піднімалася вище -29°C. Коли хлопців знайшли, їхні ноги були на такій стадії обмороження, що їх довелося ампутувати. Джеф Батцер лишився без однієї ноги і пальців іншої. А Г'ю пощастило ще менше — йому, перспективному альпіністу, амputували обидві ноги аж до колін.

Ідея. Протез явище не новий, але це завжди було щось чужорідне людському тілу. Справжні ноги дають «зворотній зв'язок»: людина відчуває, що відбувається з її тілом, розрізняє температуру, біль, положення в просторі. Однак класичний протез не дає жодних відчуттів. Г'ю вийшов з лікарні і почав працювати над створенням власних протезів. Спершу це були спеціальні «кішки» для альпінізму, названі так через схожість з котячими пазурами. А потім Герр вирішив, що здатний на більше.

Рішення. Г'ю стає студентом університету Міллера. За час навчання він запатентував власне кріплення для протезу. Наступний етап — магістратура MIT. А після її звершення альпініст стає доктором біофізики в Гарварді. Маючи таку освіту, Г'ю почав займатися біонікою на серйозному рівні. Він повертається у MIT не тільки як викладач, а і як засновник Центру екстремальної біоніки — там намагаються створити «чутливий» протез.

Технологія. Протез Герра не суцільний: він має з'єднання на місці суглобів людини, схожі складові частини, 12 датчиків і акумулятори, які можна заряджати окремо. Сам винахідник каже, що ноги мають три види зв'язку: механічний (*поедждання ніг і тіла*), динамічний (*забезпечує рух*) і електричний (*забезпечує двостороннє проведення інформації*). Кріплення ніг до тіла забезпечує синтетична шкіра, яка має різну жорсткість у різних ділянках залежно від тиску, якого вона зазнає. Загалом завдяки системам контролю нога поводиться так, ніби в ній є м'язи, нерви, сухожилля, суглоби. Керується механізм теж як «справжній» — завдяки силі волі, що мовою фізіології означає нервові імпульси від мозку: електроди на поверхні справжньої ноги фіксують імпульси від скорочення м'язів і трансформують їх в імпульси, що примушують рухатися частини біонічної ноги. Це проце, мов магія: варто подумати про рух — і він відбувається.

Що далі? Герр каже, що зовсім скоро у людей будуть «запасні» кінцівки,

екзоскелети стануть звичною справою, а штучно вирощені нерви якісно змінять відчуття від біонічних ніг.

Наразі вченим незалежно від Герра і MTI вдалося створити електричну шкіру, що реагує на біль. Рецептори налаштовані на певний рівень тиску, що рівноцінно бальзовому порогу — і як тільки «шкіра» фіксує цей рівень, вона посилає у мозок бальзові сигнали. Випробування проходили на протезі руки, тож сигнал рухався ліктвовим нервом. Рука реагувала, як справжня — людина відсмикувала її. Якщо таку шкіру застосують для біонічного протезу, ми станемо на крок ближче до досконалого майбутнього. Адже Г'ю Герр запевняє нас, що людина не може бути неповноцінною, неповноцінні тільки наші технології».

Оксана РАСУЛОВА

ДОЛОМІТОВІ АЛЬПИ

Колись, багато мільйонів років тому, тут плескалось тепле тропічне море. Африка поступово зближувалась з Європою, море міліло, дно його в результаті тектонічних процесів підіймалось все вище і вище. Врешті-решт вода відійшла зовсім, залишивши сліди лагун і фіордів, атолів і коралових рифів, населених доісторичними молюсками. Так з'явився дивовижної краси гірський ландшафт – Доломітові Альпи.

Доломіт – мінерал, який отримав свою назву від імені французького геолога XVIII століття Деода де Долом'є. Він досліджував хімічний склад породи, з якої складаються ці бліді гори висотою понад 3000 метрів, з вершинами, схожими на неприступні фортеці.

Доломітові Альпи – 150-кілометровий гірський масив у північно-східній частині Італії. Процеси ерозії створили тут ландшафти з вертикальними обривами,

голими скелями, а також вузькими і довгими долинами, які включають льодовикові та карстові форми рельєсу.

Найвища точка масиву – гора Мармолада – одна з найбільш мальовничих гір Доломітових Альп. Вона складається з декількох вершин, які зменшують висоту з заходу на схід. З південного боку піки Мармолади обриваються вниз прямовисною скелею – здалеку обрив здається гладеньким, як дзеркало. Однак альпіністи проклали по південному схилу гори чимало маршрутів, один за іншого екстремальніший.

Поки альпіністи штурмують південний схил Мармолади, північний облюбований лижники. Льодовик Мармолади – найбільший у Доломітових Альпах. Він славиться цілорічним ідеальним снігом і мальовничими краєвидами, рівних яким мало. Всього в гірському масиві 40 льодовиків, їхня сумарна площа становить близько 9 квадратних кілометрів.

На нижніх частинах схилів Доломітових Альп розкинулись соснові та листяні ліси, але більша частина схилів вкрита гірськими луками. На великій висоті ростуть сосни, ялиця, модрина, такі листяні породи, як бук, береза, верба, вільха, клен, граб, ясен і дуб. Навесні тут розквітає більше 50 видів орхідей.

Тваринний світ Доломітів представлений бабаками, козицями, альпійськими козлами, зрідка зустрічається європейський бурый ведмідь. Також можна зустріти представників роду тхорів, куниць, зайців і білок. У лісах нижнього поясу мешкають дятли, глушці і сови. На луках багато метеликів, а в гірських річках – форелі.

На території Доломітових Альп розташований національний парк Доломіті-Беллунезі, а також декілька природних парків. У 2009 році Доломітові Альпи були включені в список Світової спадщини ЮНЕСКО.

Ірина ЛЕЩУК

У ШЕСТИ КІЛОМЕТРАХ ВІД БОБРИНЦЯ ЗНАЙШЛИ КАМ'ЯНИХ БАБ

Дослідники вважають, що створили цих ідолів у бронзовий період, а ямники, що прийшли на ці землі пізніше, використовували ідолів як могильні камені.

Колекція кам'яних стел, які зберігаються в обласному краєзнавчому музеї, поповнилася двома раритетами, яким, за попередніми підрахунками фахівців, – п'ять тисяч років.

Історію про те, як їх знайшли, 4 грудня цього року, в ОУНБ імені Чижевського розповіли учасники експедиції.

У жовтні 2018 року члени проектної групи «Live-інкубатор» Інженерного коледжу разом з представниками групи дослідження унікальності Кіровоградської області «Еksamпей» відкрили екологічну стежину «Володимирська балка» в Бобринецькому районі. До неї увійшли сама Володимирська балка, нерукотворне джерело, моноліти і кратери, залишки старовинних єврейських кладовищ, кургани, золотоносна балка.

Під час вивчення групи з дев'яти курганів знайшли кеміобінські стели. Вперше про них у 1885 році писав у виданні «Киевская старина» археолог та етнограф Володимир Ястrebов. Однак точне місцевонаходження кам'яних баб він не вказав.

Їх знайшли члени сучасної дослідницької групи. За словами керівника «Еksamпей» Ніни Бабанської, процес вивезення стел до краєзнавчого музею у Кропивницький був схожим на пригодницьку історію з зіпсованою погодою, пошуком помічників, збором грошей та переховуванням стел.

Минулого тижня кам'яні баби опинилися у музеї. А студенти Інженерного коледжу вже розпочали описову та дослідницьку роботу екологічної стежини кеміобінських стел.

Люди, які жили на цій території п'ять тисяч років тому, витесали з каменю приблизно метр у висоту, ймовірно, ідола, в якому змогли окреслити плечі, овал обличчя, стегна. На стелі дослідники виявили сліди охри, тобто кам'яна баба була сонячного кольору.

Друга стела, менша і каплеподібна, має іхтіологічні риси. На виступі, який, можливо, є головою «русалки», є коло, схоже на око. Крім того, на стелі є зображення риби.

Микола СТОРОЖУК

ЩО ТАКЕ #ЩЕДРИЙВІВТОРОК: В УКРАЇНІ ВПЕРШЕ ВІДСВЯТКУВАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ ДОБРИХ СПРАВ

27 листопада цього року в Україні вперше пройшов День добрих справ: до благодійності долутилися всі охочі. Цілі міста, бренди, бізнеси, громадські організації, кафе, магазини та небайдужі українці активно робили добро і ділилися теплими емоціями.

ЩО ВЗАГАЛІ TAKE GIVING TUESDAY I В ЧОМУ ЙОГО СЕНС?

Giving Tuesday був заснований в Америці в 2012 році: це — одна з подій, що йде в прив'язці до американського Дня подяки, як Кіберпонеділок і більш відома в Україні Чорна п'ятниця. Проте ідея вівторка також настільки сподобалася людям, що дуже скоро поширилася на інші країни — і станом на 2018 рік її підтримують вже 154 країни. Саме Україна і стала 154, і за весь час незалежності це перший міжнародний благодійний проект в країні. Уявіть, в один день увесь світ об'єднується заради того, щоб робити добро. Це ж неймовірна синергія.

За концепцією Giving Tuesday, всі, хто присідається до нього, стають його співзасновниками: люди можуть самореалізуватись у рамках цього свята і робити добро як заманеться. Немає взагалі жодних вимог щодо того, як мають бути втілені в життя добре справи: який це має бути внесок чи пожертва, чи взагалі це мають бути гроші. Цікаво, що у різних країнах Giving Tuesday розвивається

абсолютно по-різному: координатори в Бразилії, приміром, намагаються виховати саме інститут пожертви, бо у них в країні він не дуже розвинений і люди не до кінця розуміють, навіщо долутиатися грошима та жертвувати в благодійні організації.

ЧОМУ НЕОБХІДНО ЗАЙМАТИСЯ БЛАГОДІЙНІСТЮ?

#ЩедрийВівторок — це перша спроба змінити емоцію благодійності. Зазвичай це про жалість, про сум, іноді ми допомагаємо іншим, бо не хочемо, щоб із нами трапилось те, що трапилось з ними, а іноді ми просто відкуповуємося. Це неприємні відчуття. #ЩедрийВівторок — це про натхнення. Це про те, що треба допомагати і кайфувати від цього.

ЯК ДОЛУЧИТИСЯ ТА ЩО РОБИТИ, ЯКЩО Я ТЕЖ ХОЧУ ТВОРИТИ ДОБРО?

На офіційній сторінці проекту #ЩедрийВівторок на Facebook опубліковано механізм, за яким кожен охочий може стати частиною міжнародного свята та вчинити добро, скільки йому заманеться. Але я хотіла б нагадати, що робити гарні та корисні речі можна просто так, без акцій, реєстрації та смс. Хочете взяти участь у дні добра? Перерахуйте гроши на благодійність, якій співчуваєте. Посміхніться людині на вулиці, вислухайте знайомого, якому потрібна допомога, подзвоніть бабусі та запитайте, як у неї справи. Зрештою, не забувайте дякувати людям. І тоді добро обов'язково переможе.

Підготувала Марія АРТЕМЕНКО

УКРАЇНА – ТЕРИТОРІЯ ГІДНОСТІ І СВОБОДИ

21 листопада 2018 року на базі комунального закладу освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді» Дніпропетровської обласної ради було проведено захід, присвячений Дню Гідності і Свободи, — літературно-музична композиція «Україна – територія Гідності і Свободи».

Метою заходу було формування почуття патріотизму, активної громадянської позиції вихованців, вшанування героїзму та мужності громадян, які восени 2004 року та у листопаді 2013 – лютому 2014 року постали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини й громадяніна,

національних інтересів України та її європейського вибору. Важливим завданням заходу було донесення до вихованців об'єктивної інформації про доленосні події в Україні на початку ХХІ століття.

Ведучими заходу були юннати гуртка «Флористика». Дітям була надана змістовна інформація про події Помаранчевої та Революції Гідності. Ведучі читали вірші про Україну, була показана тематична презентація.

Після закінчення літературно-музичної композиції юннати зробили обереги для України, вплітаючи в оберег побажання Україні – перемоги, миру, добра, благополуччя, єдності, процвітання.

Лялька-оберіг, яку зробили юннати, нагадуватиме їм про цю знаменну дату, буде згадкою та уособленням розуміння себе як частки великого народу, пов'язаної між собою любов'ю до Батьківщини, бажанням утвердження вільної незалежної Української держави, впевненого поступу країни в майбутнє.

Було оформлено виставку «Україна – територія Гідності та Свободи» та інформаційний стенд. У гуртках були проведені інформаційні бесіди, присвячені знаменній даті.

М.Б. КУЗЬМЕНКО

ЯК ОСЕТРИ ПЕРЕЖИЛИ ДИНОЗАВРІВ, А ТЕПЕР ВИМИРАЮТЬ

Цей вид існує мільйони років, осетри навіть пережили динозаврів, а зараз ризикують зовсім зникнути у дикій природі через діяльність людини. Разом із Всесвітнім фондом природи WWF в Україні розповідаємо про те, як живуть осетрові риби в Україні, чим харчуються, чому зникають і що кожен з нас може зробити, аби вберегти цей давній вид від вимирання.

ІСТОРІЯ РОДУ

Осетрові як вид з'явилися на нашій планеті ще 250 млн років тому. Ці риби пережили динозаврів і свого часу були найчисленнішими серед водних мешканців.

З тих прадавніх часів їхня зовнішність майже не змінилася — вони не мають звичайної нам луски, проте мають по 5 рядів кісткових щитків уздовж тіла, а ще видовжену морду і вуса. Ці живі релікти особливі ще й тим, що є своєрідною перехідною ланкою між хрящовими (як акула, наприклад) та кістковими, з сформованим кістковим скелетом (як оселедець).

Осетрові — дуже різноманітні за розмірами: від маленьких стерлядей до величезних білуг, найбільші з яких можуть сягати понад 7 метрів у довжину та важити більш як півтори тонни — все одно що синій кит, лише прісноводний. Осетрові дуже витривалі — вони переносять широкий діапазон температур та солоності, стійкі до природних хижаків.

Осетер-гіант білуга здатна жити аж до ста років — майже як людина, і лише на 10–16 році життя стає готова до першого нересту. Саме тому вилов мальків цих осетрових особливо погано впливає на виживання виду.

З 27 видів осетрових риб донедавна в Дунаї водилися шість:

Води Дунаю мало не кишіли осетровими, проте будівництво дамб, забруднення води, незаконний та надмірний вилов, знищення молоді привели до того, що осетрових стає все менше. Було оголошено про заборону на їхній вилов, аби допомогти цим рибам відновити популяцію.

Останні 50 років ані шипа, ані європейського осетра вже не зустрінеш у наших водах, популяції інших чотирьох видів можуть повторити сумну долю «своїх побратимів». Згідно з червоним списком Міжнародного союзу охорони природи майже всі осетрові (85%) знаходяться під загрозою зникнення. Усі види осетрових нашої країни занесені до Червоної книги України.

РАЦІОН

Осетр — всеїдний, його раціон залежить в основному від умов існування та віку. Молоді осетрові харчуються зоопланктоном, личинками комах, дрібними червами та іншими безхребетними дна. По мірі дорослішання вони переходят на харчування крупнішим за розміром бентосом та ракоподібними.

Осетри мають тактильні вуса та масивні губи, які допомагають їм намацати їжу. Їхні очі дуже маленькі, тож вважається, що вони мало сприяють знаходженню та захопленню здобичі.

Дорослі осетри харчуються бентосом та рибою, а під час розмноження переходять виключно на білкове харчування — споживають рибу, молюсків та крупних ракоподібних. Під час нересту в осетрів проходить «звірячий апетит». Коли білкової їжі не вистачає, осетрові можуть їсти навіть водорості, проте повний перехід на рослинну їжу позначився би на них вкрай негативно.

Бентос — це організми, що мешкають на дні водойм. Розрізняють фітобентос (водорості та квіткові рослини) і зообентос (донні тварини).

Білуга — єдиний справжній хижак серед шести видів дунайських осетрових. У Чорному морі вона полює на донних та пелагічних риб, а в річці харчується прісноводною рибою.

СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ

Зазвичай осетри живуть у морях, близьче до дна. Вони люблять чисту воду, каміння та пісок. Під час нересту їхнє середовище існування змінюється — тепер це прісна вода, осетрові знаходяться у постійному русі проти течії, шукаючи глибоку чисту воду зі швидкою течією.

«5 із 6 видів осетрових в Україні — андромні, тобто живуть у морській воді, а потім піднімаються для нересту в русло річки. Насправді, це унікальна властивість, зазвичай тварини пристосовані або до морської, або до прісної води — під це «заточений» їхній метаболізм, пристосована будова видільної системи», — розповідає Інна Гоч, іхтіологиня WWF в Україні та експертка проекту «ЖИТЯ дунайським осетровим».

Великої шкоди завдає осетровим забруднення вод річок та морів — стінні води, пластик, хімічні відходи — все це вагомо погіршує життя риб. Оскільки осетрові є довгожителями, шкідливі речовини накопичуються у їхньому організмі.

НЕРЕСТ

Осетер російський постійно живе у морській воді (*Чорне та Азовське моря*), але під час нересту проти течії заходить у прісні річки: Дунай, Дніпро та їхні притоки. Більшість видів дунайських осетрових розмножується з весни до початку літа в широкому діапазоні температур (від 6 до 25°C). Вони шукають чисте кам'янiste дно з прозорою водою, щоб відкласти там ікрою. Це тривається раз на рік, починаючи приблизно з 14-річного віку, до того ж одна частина осетрових піднімається на нерест восени (*озима форма*), а інша — навесні (*яра форма*).

Осетрові йдуть на нерест з моря у прісні води багато разів протягом життя, що робить їх унікальними рибами. Наприклад, лососі також живуть у морі, проте на нерест до річок йдуть лише раз за життя, а оселедець — максимум три рази.

Одна самка під час нересту може відкладати 800 тис. ікринок. Мальки осетрових риб «скочуються разом» з течією до місця нагулу — під час своєї подорожі вони набираються сил і міцності перед потраплянням до морських вод. Цей процес займає декілька днів — вони критично важливі, аби маленькі рибки набралися сил.

Осетрові мають звичку повернутися щоразу на одне й те ж місце нересту, іноді долаючи для цього сотні кілометрів. Та зараз це дается їм складніше — у Дунаї їхні шляхи перерізали дві греблі, а вгору по Дніпру, до місця колишнього нересту осетрових, нараховується аж сім водосховищ. Тому єдина річка, де ще можливий природний нерест, — Дунай.

У минулому осетер російський, осетер європейський, шип та білуга регулярно мігрували вгору за течією, деякі — до Відня та вище. Проте цей міграційний шлях був перерваний греблею «Джердан» в ущелині Залізні ворота на кордоні між Сербією та Румунією.

НЕРЕСТОВИЙ ШЛЯХ ОСЕТРОВИХ ПІСЛЯ ПОБУДОВИ ГРЕБЕЛЬ

Окрім гребель та інших перешкод, які осетри зустрічають на своєму шляху, великої шкоди цьому виду завдають браконьєри. Люди зрозуміли, що ікра й м'ясо осетрових дуже цінні, і звичайна риболовля перетворилася на безконтрольне браконьєрство. Вистежувати рибу під час нересту було не надто складно — як ми вже знаємо, осетри завжди повертаються на місця попереднього нересту, а ловити молодих осетрів простіше, ніж дорослих, тому популяції постійно зменшуються і просто не встигають відновитися. З кожним роком знайти пару і відкласти ікрою осетрам стає все складніше.

В 2000 році Україна стала першою країною в регіоні, що заборонила як комерційний, так і аматорський вилов осетрових в Чорному морі та в усіх прісноводних водоймах. Зараз всі 6 видів осетрових, що зустрічаються в нашій країні, занесені до Червоної книги України. У 2006 році Румунія оголосила про заборону вилову осетрових, болгарські чиновники наслідували цей приклад та у 2011 році оголосили про заборону терміном на 1 рік, що потім також був подовжений до 2020 року

На жаль, браконьєрство досі залишається широко розповсюдженім, що підтверджують опитування рибалок та рибінспекторів, а також регулярно конфісковані знаряддя для незаконного вилову осетрових, а іноді і сама риба. Той же висновок мало дослідження ринку ікрої та її ДНК тестування, що проводилося WWF в Румунії та Болгарії в 2011–2012 роках. По всьому регіону процвітають чорні ринки, а незаконна ікра з Болгарії, Румунії, України продаеться в країнах Європи.

У 2017 році у Відні відбувся VIII Міжнародний осетровий симпозіум за участю близько 300 спеціалістів-осетрозванців із 32 країн. Вчені були одностайні — лише спільними комплексними зусиллями ми зможемо зберегти рідкісних осетрових і не дати їм зникнути з лиця землі.

ПРАВИЛА ЖИТТЯ

ВИЛОВИЛИ ОСЕТРА — ОДРАЗУ ВІДПУСТИТЬ

Вилов осетрових риб в Україні офіційно заборонений і контролюється законом. Якщо виявили у сітках осетра, якомога швидше звільніть його, не торкайтесь руками і не стискайте — найменше ушкодження може привести до його загибелі. За можливістю, повідомте про вид, кількість та розмір риби вченим — кожна знахідка безцінна для науки. Навіть якщо риба у сітці вже мертві, її потрібно випустити, адже навіть за вилову мертвої особини передбачено штраф.

КУПУЙТЕ ЛІШЕ СЕРТИФІКОВАНУ ІКРУ

Осетрові риби вирощують аквакультурно, тож такий «вилов» не завдає шкоди природним екосистемам. Але дізнатися, чи справді на столі риба або ікра з сертифікованого рибного господарства, не завжди можливо. Якщо замовляєте страву з осетрових або купуєте рибу в магазині — попросіть показати документи.

Під час покупки ікрої зверніть увагу на маркування. На баночці повинна бути стрічка з кодом CITES (*Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення*). Саме цей код підтверджує, що ікра була виготовлена на аквакультурній фермі. З ресторанами складніше, але можна попросити відкривати баночку з ікрою при вас — тоді буде можливість перевірити її походження.

Також часто намагаються видати за ікрою желатиновий виріб — така «ікра» фарбус воду, а в теплій ще й розчиняється. Справжня ікра у теплій воді поводиться, як куряче яйце — білок коагулює (*згортається*), ікринка стає меншою і цукішкою.

НЕ ЗАБРУДНЮЙТЕ ВОДУ

Осетер може жити до 100 років і за цей час у тканинах його тіла накопичуються шкідливі речовини, що повільного його вбивають: у нирках, зябрах, шкірі, слизових оболонках осідають важкі метали. Кожен з нас може зробити внесок у порятунок осетрових. Мінімальний крок до цього — не використовувати пральні порошки та миючі засоби, що містять фосфати. Ці речовини є одними з найпоширеніших забруднювачів.

Безконтрольне використання фосфатних і азотовмісних добрив суттєво погіршує стан як підземних вод, так і великих водойм. Від цього страждають не тільки осетрові — адже вони є так званим парасольковим видом, що наче парасолькою (*звідси і походження терміну*) накриває та захищає інші види, таким чином, зникнення осетрів порушує баланс у екосистемі.

ПОМИТИЛИ ПОРУШНИКА — НЕ МОВЧТЬ

Якщо діяти хочеться глобально, вихід є. Донедавна домогтися перевірки рибних підприємств було непросто — потрібно було пройти море бюрократичної тяганини, а потім дочекатися перевірки від Держекоінспекції, про яку підприємство ще й попереджали завчасно, а то й зовсім не проводили. Але ситуація змінилася — мораторій на перевірку скасували для природоохоронних органів і структур, тож тепер кожен може повідомити про порушення і перевірка відбудеться у найближчий час за зрозумілою процедурою без попередження та зайвих папірців.

СПІВПРАЦЮЙТЕ З ВОЛОНТЕРАМИ ТА ПРИРОДООХОРОННИМИ ФОНДАМИ

На жаль, ми не знаємо, скільки осетрових лишилося в Україні. Деякі види востаннє зустрічалися в 60-их роках, але стверджувати, що вони вимерли, складно — науковцям заборонено виловлювати рибу для моніторингу чисельності популяції. У решті країн, де є осетрові, моніторинг дозволений і це допомагає навіть відновлювати популяції. Ще одна проблема — державне фінансування. Тож захист зникаючих видів падає на плечі ентузіастів, фондів і волонтерів. До речі, до дунайських експедицій «Осетрової варти» можна приєднуватися.

Оксана РАСУЛОВА

ЧОМУ ДОНОРСТВО – НЕ ЗОВСІМ ТЕ, ЩО ВИ ДУМАСТЕ

Ненавиджу лікарні. Настільки, що навіть здавати кров там – справжня мука. Ти рано вранці приходиш у стомлене часом, пилом і чварами приміщення, займаєш своє місце в кінці нескінченної змійки з людей і очікуєш. За весь цей час встигаєш сказати «ні» всім, хто «я тільки за довідкою» або «я просто відходив ненадовго», почитати книгу, незліченну кількість разів позіхнути та вивчити всю макулатуру, яка висить на стінах.

Після цього йде низка подій, яку хочеться забути: аналіз крові з пальця, пошуки себе і сенсу життя в довгих чергах, тривалі розмови з лікарями та жахлива процедура здачі крові. Озлоблена на весь світ бабуся безуспішно намагається встремити величезну голку у вашу вену якийсь час, а після того, як у неї це виходить, залишається тільки пару годин потерпіти – нижчий біль, різкий запах ліків і захопливий підрахунок плиток на старій стелі. Після процедури тебе не надто деликатно просить звільнити місце й забувають про твоє існування, ніби ти й не сидів тут пару годин в надії врятувати комусь життя.

Приблизно так я уявляла собі процедуру донації до того, як стала донором. І хоч лікарні все ще не викликають у мене ніжних почуттів, я зрозуміла, що уявлення про процедуру здачі крові не збігалися з реальністю трохи більше, ніж зовсім.

Потреба в добрих вчинках була в моєму житті завжди – то я працювала в благодійному магазині, то була волонтером на різних акціях, то придумувала свої проекти, всі засоби з яких пішли б на допомогу різним організаціям. І, звичайно, часто міркувала про те, щоб стати донором. Зупиняли дурні міфи, упередження та просте незнання – здавалося, що це так складно і довго, що донорами можуть бути лише обрані, а моя кров поширеній групи навряд чи стане в пригоді.

І ось одного разу я побачила пост у свого знайомого в Фейсбуці – він натхненно розповідав про те, що здавав кров в «Охматдиті» з командою волонтерів, а його 4+ група допомогла хлопчикові. Він пишався своїм вчинком, це відчувалося в кожному слові, і закликав своїх друзів не боятися, а діяти. «Це знак!» – подумала я і звільнила собі ранок середи на наступному тижні. «Це доля!» – кожен день повторювала я собі.

І знаєте, що? Виявилося, що донорство – це дуже просто. Це не страшно та не боліче, а працівники відділення трансфузіології намагаються зробити все, щоб допомогти донору та кожній дитині, яка потребує переливання крові. Мене зустріли з посмішкою та повагою, не раз подякували, що прийшла, і супроводжували на всіх етапах. Кілька разів запитали про те, як давно зробила татуювання – повинен пройти рік, але багато хто досі вважає, що тату означає довічний відвід від здачі крові. Відділення всередині було чистим, світлим і фотогенічним – ось прямо коли відкриваєш сторіз в Інстаграмі й знімаєш-знімаєш, нічого спільногого з моїми похумрими уявленнями. Лікарі та медсестри, в основному, молоді та усміхнені дівчата, які сиплять жарти та історії, щоб підняти настрої або відвернути увагу, наприклад, від проколювання пальця, що, до речі, найстрашніша з усіх процедур.

За результатами аналізів мене допустили до здачі крові, що виявилося великою вдачею. Там же мені розповіли, що приводів дати потенційному донору відведення – на пальцях не перелічи: маленька вага, надто поганий зір, свіжі тату або пірсинг, недавня хвороба, низький гемоглобін або високий білірубін, низький тиск і це навіть не чверть списку. Тоді я дико пораділа своєму везінню та буквально застрибнула на канапу, оголюючи вени й душу. Здивування спіткало мене знову, коли стало зрозуміло, що процес виявився абсолютно безболісним,

Команда «Середи в Охматдиті». Автор фото: Сергій КОШКІН

а через 7 хвилин одна з медсестер в рожевому костюмі прокричала «Друга плюс, перев'язуємо». 7 хвилин – і ти зробив значний внесок в чиєсь життя.

Після цієї донації мені стало соромно. Соромно через те, що зробила це тільки зараз, а до цього прикривалася відмовками та помилковою думкою оточення. Потім прийшли захват, гордість, неймовірне щастя та бажання зробити більше, яке було настільки сильним, що буквально на наступний день я стала частиною благодійного проекту «Середи в Охматдиті». Це група ентузіастів, яка щосереди ходить з добровольцями, які хочуть здати кров, в Охматдит і намагається зробити все, щоб процедура пройшла максимально присімно – створює загальний чат на всіх потенційних донорів, розповідає про протипоказання та попередню підготовку, зустрічає й супроводжує під час всього процесу, годує домашнім вівсянням печивом, робить фотографії та, що найцікавіше, видає фірмовий значок із клітинкою крові. Його можна отримати тільки в разі успішної донації та ніяк інакше – це своєрідний трофей і розпізнавальний знак. Клітини крові 9, а нещодавно до них додалися ще й шкідливі компоненти, так що можна зібрати цілу колекцію.

Все це робиться для того, щоб донести до суспільства просту думку: донорство крові – легкий, безпечний і безкоштовний спосіб творити добро та змінювати світ на краще.

За рік я здала 1,15 літра крові. Могло бути й більше – всьому виною низький гемоглобін, з яким я, як і багато інших донорів, намагаюся боротися. Ім м'ясо та гречку, п'ю гранатовий сік, додаю горіхи й сухофрукти у вівсянку, заробляю плюски в карму. Набагато більше, зрозуміло, вдалося зібрати спільними зусиллями з проектом «Середи в Охматдиті» – щотижня з нами приходить близько 20 осіб за раз, 70% зазвичай допускають до здачі крові. З них багато – це люди, які беруть безпосередню участь не тільки в розвитку культури донорства в країні, а й інших сфер.

Так, наприклад, з нами здавала кров Ірина Галай – перша українка, яка піднялася на Еверест і розгорнула там прапор України. Вона мимохід згадала про те, що незабаром планує піднятися на Еверест без кисню, тому перед інтенсивним тренуванням вирішила здати кров. Постійно з нами здає також Арсеній Фінберг, засновник «Цікавого Києва», який вже отримав посвідчення донора. Велика частина наших донорів – представники креативного класу: дизайнери, архітектори, журналісти, організатори.

Але багато людей бояться та не здають. А бояться тому, що багато чого просто не знають. Культура донорства в нашій країні, на жаль, дуже погано розвинена, а хтось просто має недостатньо інформації про роботу свого організму. Тобто, деякі вважають, що з них викачують кілька літрів крові, що в принципі неможливо. **Звичайний обсяг для однієї здачі – 350–450 мл.**

Ще поширений міф, що це шкідливо для організму. Та він вам подякує! Регулярна здача крові – це профілактика захворювань імунної системи та зменшення ризику серцево-судинних захворювань. Надлишок крові надає велике навантаження на серце й судини, а віддаючи його як донор, ви подовжите життя рецепієнту та собі разом з тим. Міфи працюють і в зворотний бік – є люди, які думають, що здавати кров можна мало не щотижня. Таке завзяття похвалюється, але, на жаль, вона так швидко не відновлюється, тому донацію крові можна здійснювати раз у 2,5–3 місяці.

Фото: Інга ПЕРЕДЕРІЙ

Найчастіша відмовка, яку я чую: «Я боюся, що мене чимось заразять». Якби ці люди бачили, з якою старанністю дотримуються всіх правил стерильності в операційній, як одна за одною відкриваються баночки зі спиртом, як дбайливо медсестри розпаковують одноразове обладнання – сумнівів бі не залишилося, все безпечно.

А ось те, що деяку кількість часу належить провести в черзі – правда, але це повинно тільки радувати, адже є охочі. Взагалі, факт того, що ваша кров може врятувати комусь життя – повинен перекривати всі незручності, які можуть виникнути. Досить один раз побачити у відділенні батька, який вишукує серед донорів людину з потрібною групою, та поспілкуватися з ним – як то кажуть, «підсядеш на голку» та будеш регулярно здавати. На жаль, таких батьків багато, а донорів все ще недостатньо.

Було б добре, якби люди ходили здавати кров не тільки на Міжнародний день донора, а робили це регулярно, добровільно та безоплатно, стали постійними донорами. Адже кожному третьому жителю на планеті за статистикою потрібне переливання, а величезна частина з них – це хворі на онкологічні захворювання, в тому числі діти. Чи то втрага крові у нещасному випадку, чи внутрішня кровотеча, чи серйозне хірургічне втручання – донорська кров у будь-якому випадку може стати вирішальним фактором і першим засобом допомоги, який подарувати може кожен з нас.

Тетяна КАПУСТИНСЬКА

Засновники:

Міністерство освіти і науки України, Національний екологічно-натуралистичний центр учнівської молоді (НЕНЦ)

Головний редактор: Володимир Вербицький
Редактори: Ольга Ільків, Вікторія Петлицька
Відповідальний секретар: Олександр Кузнєцов
Літературне редактування: Ольга Ільків

Газету можна придбати за адресою:

М. Київ-74, вул. Вишгородська, 19, НЕНЦ

Реєстраційне свідоцтво КВ № 22094-11994Р від 16.05.2016

Рукописи не рецензуються й не повертаються.

Деякі матеріали друкуються в порядку обговорення.

Редакція не завжди поділяє точку зору авторів.

Адреса редакції:

04074, м. Київ,
вул. Вишгородська, 19, НЕНЦ

Тел./факс 430-0260

Тел. 430-0064, 430-2222

www.nenc.gov.ua

E-mail: nenc@nenc.gov.ua

Надруковано
в ТОВ «НВП
«Інтерсервіс»
Підготовлено
до друку
20.12.2018